

بروزترین و ابرترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

* «قواعد درس هفتم (الفعل المجهول) » *

« قواعد درس هفتم : صناعهُ اللّفظ » :

فعلها از نظر مشخص بودن و معلوم بودن انجام دهندهی کار و فاعل به دو دسته تقسیم می‌شوند : ۱- **المبني للمجهول** ۲- **المبني للمعلوم**

۱- **المبني للمعلوم** (فعل معلوم) : فعلی است که فاعل و انجام دهندهی کار آن مشخص بوده و تکیه‌ی فعل بر روی فاعل می‌باشد :

- **كتب الطالب** تمرینه : دانش آموز تمرینش را نوشته. (انجام دهنده : **الطالب**)

۲- **المبني للمجهول** (فعل مجهول) : فعلی است که فاعل و انجام دهندهی کار آن مشخص **نبشد** و انجام کار به نائب فاعل که قبلًا همان مفعول جمله بوده نسبت داده شده است. - **كتب تمرينه** : تمرینش نوشته شد. (فاعل و انجام دهنده‌ای وجود ندارد)

طريق مجهول کردن جملات معلوم و برعکس :

۱) فاعل را از جمله حذف می‌کنیم. (اگر صفت یا مضاف الیه داشت، آنها هم حذف می‌شوند)

۲) مفعول را با علامت مرفوع به عنوان « **نائب فاعل** » جانشین فاعل می‌کنیم. (اگر مفعول صفت داشت، آن را هم بالتبغة منصوب می‌کنیم)

۳) فعل جمله را به روش زیر مجهول می‌کنیم :

۱- **فعل ماضی** : « **عين الفعل** » را « **كسره (ـ)** » می‌دهیم و **تمامی حروف متحرک** (حرکت‌دار) **قبل از عین الفعل را « ضمه (ـ)** » می‌دهیم.

- **قتل** (کشت) ← **قتل** (کشته شد) - **استخدم** (به خدمت گرفت) ← **استخدم** (به کار گرفته شد) - **اكتسب** (بدست آورده شد) ← **اكتسب** (بدست آورده شد)

۲- **فعل مضارع** : عین الفعل را « **فتحه (ـ)** » می‌دهیم و **فقط حرکت حروف مضارعه (أتين)** را « **ضمه (ـ)** » می‌دهیم.

- **يقتل** (می‌کشد) ← **يقتل** (کشته می‌شود) - **يعلم** (یاد می‌دهد) ← **يعلم** (یاد داده می‌شود) - **يكتسب** (بدست می‌آورد) ← **يكتسب** (به دست آورده می‌شود)

حروف حرکت‌دار قبل از عین الفعل را ضمه (ـ) می‌دهیم.	عین الفعل را كسره (ـ) می‌دهیم	فعل ماضی (فعل)	چگونه فعل را مجهول کنیم؟
حروف مضارعه (أتين) را ضمه (ـ) می‌دهیم.	عین الفعل را فتحه (ـ) می‌دهیم	فعل مضارع (يفعل)	

۴) فعل مجهول شده را از نظر « **جنس** » با نائب فاعل **مطابقت** می‌دهیم. چند مثال :

- **كتب الطالب** الدرس : ← **كتب** الدرس.

- منع الإسلام المرأة المسلمة من التكاسل : ← **منعت** المرأة المسلمة من التكاسل.

- شجع الإسلام المسلمين على طلب العلم : ← **أنزلت** الأمطار من السماء.

چند نکته پیرامون جملات مجهول :

نکته ۱ : باید بدانیم که تمامی احکام و قواعد « **نائب فاعل** » در حکم « **فعل مجهول** » است برای « **فعل معلوم** »

(یعنی هر مطلبی را که درباره فاعل می‌دانیم از جمله :

أنواع آن (اسم ظاهر - بارز - مستتر) / روش پیدا کردن آن / جایگاه آن (که همواره بعد از فعل مجهول می‌آید) / حرکت آن / مطابقت آن با فعل مجهول

از نظر « **جنس** » / نکات آن و ... باید برای « **نائب فاعل** » در نظر بگیریم)

نکته ۲ : فعلی که مجهول شده در ترجمه‌ی ماضی آن از کلمه‌ی « **شد** » و در ترجمه‌ی مضارع از کلمه‌ی « **مي شود** » استفاده می‌کنیم. مثال :

- **تَعْلَمُ الدَّرْوِسُ إِلَى الطَّالِبِ** : دروس به دانش آموزان تعلیم داده **مي شود**.

نکته ۳ : در مجهول کردن و برعکس (معلوم ساختن جمله‌ی مجهول) نباید « **زمان فعل** » تغییر کند. مثال :

- **طَرَقَ الطَّالِبُ بَابَ الصَّفَّ** : ← **يُطْرَقُ بَابُ الصَّفَّ (✕)** / - **طَرَقَ بَابُ الصَّفَّ**. ()

نکته ۱۶ : اگر مفعول جمله از نوع « ضمیر بارز (هـ - هـما - هـم - هـا - هـما و هـی - نـا) » باشد، باید فعل مورد نظر را به شماره صیغه‌ی ضمیر مفعولی صرف کرده و فوراً فعل را طبق آنچه گفته شد (**فعل - یَفْعُلُ**)، مجهول کنیم. مثال :

- هـم یـعـلمـونـکـ (۷) ← ← تـعـلـمـ ← تـعـلـمـ (تعلیم داده می‌شود)
- عـرـفـوـكـمـ (۱۰) : ← عـرـفـتـمـ (شناخته شدید)

نکته ۵ : اگر فعل مورد نظر دو مفعولی باشد (جعل - حسیب - رزق - وهب - وعد - متح - آتی - رأی - عد - أليس - سَمِّي - أعطى - عَلَمَ - بَلَغَ) - اللهم - دُوقَ - أذاقَ - جَنَبَ - أَفْرَضَ - أطعْمَ - أخْبَرَ - إِعْتَبَرَ - ظَنَّ ...) مفعول به اول را (اسم ظاهر يا ضمير بارز) به عنوان « نائب فاعل » قرار داده و مفعول به دوم را بدون تغییر به عنوان مفعول به می نویسیم. مثال :

- جَعَلَ اللَّهُ النَّبِيُّ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ← (مجهول) جَعَلَ النَّبِيُّ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ .
- وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنَاتِ رَحْمَةً ← (مجهول) وَعَدَ الْمُؤْمِنَاتِ رَحْمَةً .

نکته ۶ : هرگاه مفعول جمله از نوع اسم ظاهر باشد، حتماً فعل در هنگام مجهول شدن به صیغه «۱ یا ۴» تبدیل می‌شود. مثال :

- کتب الطالب الدرس : ← کتب (صیغه «۱» ماضی) الدرس.

- يُنَزِّلُ اللَّهُ الْأَمْطَارَ مِنَ السَّمَاءِ : ← تُنَزَّلُ (صیغه «۴» مضارع) ا.

نکته ۷: هرگاه یک فعل ماضی با حرکت «شروع شود، قطعاً آن فعل **مجهول** است، ولی در فعل‌های مضارع باید به «**عين الفعل**» فعل دقت کنیم.

نکته ۸: لازم به ذکر است فقط می‌توان؛ از فعل‌های **ماضی** و **مضارع متعدد** که «**مفعول به**» داشته باشند فعل مجهول ساخت. پس می‌توان گفت که؛ فعلی که مجهول شده **حتماً متعدد** می‌باشد.

نکته ۹: باید بدانیم؛ از فعل‌های «**لازم** و **افعال ناقصه**» (کان- صار- **أَصْبَحَ**- **لَيْسَ**- مادام) - و **صیغه‌ی امر مخاطب** «نمی‌توان فعل مجهول ساخت.

نکته ۱۰ : توضیح دو تیتر مهم در مجھول کردن جمله :

۱) عَيْنُ الْفَعْلِ الَّذِي يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مَجْهُولًا : فعلی را مشخص کن که ممکن است « مجھول » باشد !
که باید در بین گزینه ها به دنبال فعلی، بگردیم که : متعدی و بدون مفعول به باشد.

مثال : خلق الإنسان ضعيفاً : « خلقَ » فعل ماضي متعدد بدون مفعول است که باید به صورت « خلقُ » در نظر گرفته شود.

۲) عَيْنُ الفعل الَّذِي يُمكِّنُ أَنْ يُبْنَى للمجهول : فعلی را مشخص کن که ممکن است از آن « فعل مجهول » ساخته شود !

که باید در بین گزینه‌ها به دنبال فعلی بگردیم که ؟؛ متعددی و دارای مفعول به باشد.

مثال : يغسلُ الولدُ ملابسَ الرياضية قبلَ المُسابقات : فعل « يغسلُ » فعل متعددی با مفعول است، پس ممکن است آن « فعل

محل یادداشت نکات

◆ تمرين (١) : جملات زير را مجهول کنید :

- ١) يطلبُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ :
٢) هُمْ يَتَعَلَّمُونَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ :
٣) شَكَرَ النَّاسُ بِهِلْوَلًا لِبَنَاءِ الْمَسْجِدِ :
٤) الرَّجُلُ حَذَفَ اسْمَ بِهِلْوَلِ مِنْ جِدارِ الْمَسْجِدِ :
٥) خَلَقَ اللهُ الإِنْسَانَ ضَعِيفًا :
٦) إِذَا يَقْرَأُ الطَّالِبُ فِي صَفَنَا الْقُرْآنَ، لَا يَتَكَلَّمُ أَحَدٌ :
٧) الْفَلَاحُ غَرَسَ الشَّجَرَةَ فِي الْحَدِيقَةِ :
٨) يَا طَالِبَ الْمَدْرَسَةِ ! أَنْتَ تَنْصُرُنِي صَدِيقَاتِكِ :
٩) نَحْنُ لَا نَنْسَى هَذِهِ الْأَشْجَارَ الْبَاسِقَةَ :
١٠) أُولَئِكَ الْمُعَلَّمُونَ يُدْرِسُونَ الْعَرَبِيَّةَ بِشَكْلٍ جَدِيدٍ :
١١) سَأَلَ سَعِيدٌ صَدِيقَهُ عَنْ سَبِبِ وُقُوفِهِ :
١٢) أَنْتُمْ عَطَرْتُمْ نَفْسَكُمْ لِإِقَامَةِ الصَّلَاةِ :
١٣) النَّاسُ يَتَعَرَّفُونَ أَصْدَاقَهُمْ عَنْ الدِّشَائِدِ :
١٤) نَحْنُ تَحْمِلُنَا صُعُوبَةَ الْحَيَاةِ لِذِكْرِ اللهِ :
١٥) الْمُعَلَّمُونَ أَجْلَسُوا الطَّلَابَ فِي مَكَانِهِمْ :
١٦) لَا تَسْتَمِعُوا غَيْرَ كَلَامِ الْحَقِّ :
١٧) أَنْتَ تُشَاهِدُ الْأَسْمَاكَ الَّتِي تُمْطَرُ مِنَ السَّمَاءِ :
١٨) أَرْسَلَ رَجُلٌ وَالَّدَّةُ إِلَى خَارِجِ الْمَدِينَةِ لِكَسْبِ التَّجَارِبِ :
١٩) يَكْسِبُ الْأَنْسَانُ التَّجَارِبَ الْعَدِيدَةَ مِنْ عَمَلِ الْحَيَوانَاتِ :
٢٠) نَحْنُ نُسَاعِدُ وَالَّدُنَا فِي قَطْعِ الْأَعْشَابِ :
٢١) بَعَثَ اللهُ النَّبِيَّ مُبَشِّرًا وَمُنْذِرًا :
٢٢) الْغَوَّاصُونَ يَكْشِفُونَ عَجَابَ وَأَسْرَارَ تَحْتِ الْمَاءِ :
٢٣) أُشْجِعُ أَخِي الصَّغِيرِ فِي الْمَلَعَبِ :
٢٤) تَضَرِبُ الدَّلَافِينُ سَمَكَةَ الْقَرْشِ بِأَنْوَفِهَا الْحَادَّةِ :
٢٥) هَذَانِ التَّلَمِيذَانِ يَكْتُبُانِ تَمَارِينَهُمَا فِي مَكَبِّةِ الْمَدْرَسَةِ :
٢٦) هَلْ تَكْتُبِينَ دَرْوِسَكِ فِي أَيَّامِ الْأَسْبُوعِ :
٢٧) هَذِهِ الرِّبَاحُ الشَّدِيدَةُ تَسْحَبُ الْأَشْجَارَ إِلَى السَّمَاءِ بِقُوَّةِ :
٢٨) الْإِسْلَامُ يَحْتَرَمُ الْأَدِيَانَ الْإِلَهِيَّةَ دَائِمًا :
٢٩) أَنْتَ تُشَاهِدُ سُقُوطَ الْأَسْمَاكِ مِنَ السَّمَاءِ :
٣٠) حَيَّرَتْ ظَاهِرَةُ مَطَرِ السَّمَكِ النَّاسُ سِنُوَاتٍ طَوِيلَةً :
٣١) أَجْعَلُ الْعَزَّةَ فِي الصَّدْقِ :
٣٢) الْقِطُّ يَلْقَعُ جُرْحَةً عَدَّةَ مَرَّاتٍ :
٣٣) مَا قَسَمَ اللهُ لِلْعَبَادِ شَيْئًا أَفْضَلَ مِنَ الْعُقْلِ :

بروزترین و ابرترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

